

Jafnréttisstofa

Skýrsla Jafnréttisstofu um
nefndir, ráð og stjórnir
á vegum ráðuneytanna
árið 2023

Nóvember 2024

Útgefandi:

Jafnréttisstofa

Nóvember 2024

jafnretti@jafnretti.is

www.jafnretti.is

©2024 Jafnréttisstofa

ISSN 2772-171X

Efnisyfirlit

Inngangur	1
Hlutfall í nefndum árið 2023	2
Tafla 1: Hlutfall kvenna og karla í nefndum 2023	2
Hlutfall í nefndum skipuðum árið 2023	3
Tafla 2: Hlutfall kvenna og karla í nefndum skipuðum á starfsárinu 2023.....	3
Nefndir skipaðar skv. 28. gr. laga nr. 150/2020 árið 2023	4
Tafla 3: Nefndir skipaðar samkvæmt 28. gr. árið 2023	4
Starfandi nefndir frá 2008-2023	6
Tafla 4: Starfandi nefndir samkvæmt 28. gr. laga	6
Tafla 5: Skipanir árin 2008-2023 samkvæmt 28. gr. laga	7
Niðurstöður	8

Inngangur

Jafnréttisstofa hefur eftirlit með framkvæmd laga um jafna stöðu og jafnan rétt kynjanna¹ og fær upplýsingar um skipan í nefndir, ráð og stjórnir² á vegum ráðuneytanna í árlegri greinargerð jafnréttisfulltrúa ráðuneytanna. Þegar Jafnréttisstofa hefur fengið greinargerðir afhentar eru þær rýndar og breytingar á milli ára reiknaðar út.

28. gr laga nr. 150/2020 er svohljóðandi:

Þátttaka í nefndum, ráðum og stjórnnum á vegum hins opinbera.

- *Við skipun í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ríkis og sveitarfélaga skal þess gætt að hlutfall kvenna og karla sé sem jafnast og ekki minna en 40% þegar um fleiri en þrjá fulltrúa er að ræða. Þetta gildir einnig um stjórnir opinberra hlutafélaga og fyrirtækja sem ríki eða sveitarfélag er aðaleigandi að.*
- *Þegar tilnefnt er í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ríkis og sveitarfélaga skal tilnefna bæði karl og konu. Tilnefningaraðila er þó heimilt að víkja frá því þegar hlutlægar ástæður leiða til þess að það er ekki mögulegt. Skal tilnefningaraðili þá skýra ástæður þess.*
- *Skipunaraðila er heimilt að víkja frá ákvæði 1. mgr. ef undanþáguheimild 2. mgr. á við.*
- *Ákvæði þetta kemur ekki í veg fyrir tilnefningu og skipun fólks með hlutlausu skráningu kyns í þjóðskrá í nefndir, ráð og stjórnir á vegum hins opinbera. Þetta gildir einnig um stjórnir opinberra hlutafélaga og fyrirtækja sem ríki eða sveitarfélag er aðaleigandi að. Hlutfall kvenna skal þó aldrei vera minna en 40%.*

Jafnréttisstofa óskaði eftir greinargerðum í apríl og gaf til þess nokkurn frest. Seinlega gekk að innheimta greinargerðirnar þetta árið. Tvö ráðuneyti skiluðu ekki greinargerð en öll skiluðu þó tölfræðiupplýsingum sem unnið er með í þessari skýrslu.

Þann 1. febrúar 2022 var gerð breyting á Stjórnarráði Íslands, ráðuneytum fjölgaði og skipting málefna milli þeirra breyttist talsvert frá því sem var.³ Þess vegna er samanburður milli ára minni en áður var. Í þessari skýrslu er farið yfir skipanir í nefndir á vegum ráðuneytanna árið 2023 og kynjahlutfall í nefndum sem starfandi voru á því ári.

Helstu niðurstöður eru að hlutfall kvenna er 52% og hefur hækkað um 1% og hlutfall karla lækkað að sama skapi og bilið því aukist lítillega. Hins vegar fækkar þeim nefndum þar sem kynjahlutfall er rétt við skipun þeirra, annað árið í röð, er nú 63% og er það lægsta hlutfall frá upphafi þessara samantekta.

---

¹ <https://www.althingi.is/lagas/nuna/2020150.html>

² Í töflum og samantekt í þessari skýrslu er orðið nefndir notað sem samheiti yfir nefndir, ráð og stjórnir.

³ <https://www.stjornartidindi.is/Advert.aspx?RecordID=230d7473-0017-4be2-b23a-8545cfbe726f>

Hlutfall í nefndum árið 2023

Hér er yfirlit yfir kynjahlutfall allra starfandi nefnda, ráða og stjórna árið 2023. Þegar litið er til meðaltals á skiptingu nefndarsæta í öllum ráðuneytum eftir kyni kemur í ljós að á árinu 2023 var hlutur kvenna 52% og hlutur karla 48% og hefur bilið aukist lítillega. Þegar litið er til fjölda einstaklinga eru þetta 2071 konur og 1932 karlar, eða 139 fleiri konur en karlar. Meðaltalið er þó ólíkt milli ráðuneyta og tafla 1 sýnir skiptingu hjá hverju ráðuneyti fyrir sig.

Tafla 1: Hlutfall kvenna og karla í nefndum 2023

Ráðuneyti	Karlar	Konur	Heild	Hlutfall kk	Hlutfall kvk
Forsætisráðuneytið	195	234	429	45%	55%
Dómsmálaráðuneytið	202	191	393	51%	49%
Félags- og vinnumarkaðsráðuneytið	194	251	445	44%	56%
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	108	96	204	53%	47%
Háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytið	36	47	83	43%	57%
Heilbrigðisráðuneytið	180	274	454	40%	60%
Innviðaráðuneytið	184	166	350	53%	47%
Matvælaráðuneytið	127	97	224	57%	43%
Menningar- og viðskiptaráðuneytið	185	210	395	47%	53%
Mennta- og barnamálaráðuneytið	283	262	545	52%	48%
Umhverfis-, orku og loftslagsráðuneytið	225	231	456	49%	51%
Utanríkisráðuneytið	13	12	25	52%	48%
Samtals	1932	2071	4003	48%	52%

Ekkert ráðuneyti er með jafna skiptingu þetta árið en eitt þeirra hefur 49/51 skiptingu. Sex ráðuneyti af tólf voru með hærra hlutfall kvenna og sex með hærra hlutfall karla. Lægsta hlutfall kvenna var hjá matvælaráðuneytinu, 43% en lægsta hlutfall karla var í heilbrigðisráðuneytinu, 40%.

Hlutfall í nefndum skipuðum árið 2023

Það er ekki nóg að líta til heildarfjölda nefndarfólks heldur verður einnig að skoða hvernig skipað var í nýjar nefndir á árinu 2023. Ýmsar nefndir sitja lengi og það er tilvalið að nýta endurkjör til að leiðrétta kynjahalla sé hann til staðar og uppfylla þar með lagaskyldur. Það er því nauðsynlegt að skoða sérstaklega nýskipanir á hverju starfsári. Það veitir líka tilnefningaraðilum aðhald, svo síður verði bakslag á þessu sviði.

Þegar litið er til skipana í nefndir á vegum ráðuneytanna sem tóku til starfa á árinu 2023 verður myndin aðeins öðruvísi en þegar meðaltalið yfir allar starfandi nefndir ársins er skoðað. Sveiflurnar í skipunum innan hvers ráðuneytis eru talsverðar því sums staðar eru fáar nefndir á bakvið tölurnar og því getur það haft mikil áhrif á hlutfallið.

Tafla 2: Hlutfall kvenna og karla í nefndum skipuðum á starfsárinu 2023

Ráðuneyti	Karlar	Konur	Heild	Hlutfall kk	Hlutfall kvk
Forsætisráðuneytið	33	39	72	46%	54%
Dómsmálaráðuneytið	64	62	126	51%	49%
Félags- og vinnumarkaðsráðuneytið	29	44	73	40%	60%
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	30	19	49	61%	39%
Háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytið	8	14	22	36%	64%
Heilbrigðisráðuneytið	49	86	135	36%	64%
Innviðaráðuneytið	41	41	82	50%	50%
Matvælaráðuneytið	35	20	55	64%	36%
Menningar- og viðskiptaráðuneytið	59	57	116	51%	49%
Mennta- og barnamálaráðuneytið	151	138	289	52%	48%
Umhverfis-, orku og loftslagsráðuneytið	50	47	97	52%	48%
Utanríkisráðuneytið	6	6	12	50%	50%
Samtals	555	573	1128	49%	51%

Jafnt kynjahlutfall var hjá ráðuneytum innviða og utanríkis. Mestur kynjahalli er á skipun í nefndum hjá háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneyti og heilbrigðisráðuneyti; 36% karlar og 64% konur. Heildarhlutfall kynja skipuðum árið 2023 hjá öllum ráðuneytum var nærri jafnt, konur 51% en karlar 49% og er það betra en árið á undan þegar skiptingin var 53%/47%.

Nefndir skipaðar skv. 28. gr. laga nr. 150/2020 árið 2023

Árið 2023 var skipað í 194 nefndir, sumar nýjar aðrar endurnýjaðar. Þegar kynjahlutfall allra nefnda var skoðað kom í ljós að 123 þeirra voru skipaðar í samræmi við 28. gr. laga eða 63% nefnda á vegum ráðuneytanna. Hlutfallið var 75% árið áður og 80% árið 2021. Þrjú ráðuneyti fylgdu réttu kynjahlutfalli með allar sínar nefndir; háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytið, umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið og utanríkisráðuneyti. Mennta- og barnamálaráðuneytið sker sig úr, var með lægsta hlutfallið, 34%. Þetta eru mest starfsgreinaráð og sveinsprófsnefndir og endurspeglu kynjahalla margra starfsstétta.

Tafla 3: Nefndir skipaðar samkvæmt 28. gr. árið 2023

Ráðuneyti	í samræmi	ekki í samræmi	samtals	hlutfall í samræmi
Forsætisráðuneytið	7	5	12	58%
Dómsmálaráðuneytið	11	9	20	55%
Félags- og vinnumarkaðsráðuneytið	7	3	10	70%
Fjármála- og efnahagsráðuneytið	6	1	7	86%
Háskóla-, iðnaðar- og nýsköpunarráðuneytið	5	0	5	100%
Heilbrigðisráðuneytið	10	7	17	59%
Innviðaráðuneytið	11	1	12	92%
Matvælaráðuneytið	4	4	8	50%
Menningar- og viðskiptaráðuneytið	23	4	27	85%
Mennta- og barnamálaráðuneytið	19	37	56	34%
Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið	17	0	17	100%
Utanríkisráðuneytið	3	0	3	100%
Samtals	123	71	194	63%

Undanþáguheimild er að finna í lögjöfinni og verða nefndir sem ekki eru skipaðar í samræmi við meginregluna í 1. mgr. 28. gr. að vera í samræmi við undanþáguákvæðið í 2. mgr. 28. gr.⁴

Árið 2023 voru 71 nefnd ekki skipuð í samræmi við umrædda 1. mgr. 28. gr. laga nr. 150/2020. Í árlegri greinargerð hvers ráðuneytis gefst þeim færi á að gera grein fyrir þeim ástæðum sem liggja að baki nefndaskipana sem ekki eru í samræmi við 28. gr. Óskað var eftir því að ráðuneytin upplýstu um þær skýringar sem tilnefningaraðilar hafa gefið, ef ekki voru tilnefnd bæði karl og kona. Auk þess er kannað hvort ráðuneytin hafi farið eftir því verklagi

- ⁴ „Þegar tilnefnt er í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ríkis og sveitarfélaga skal tilnefna bæði karl og konu. Tilnefningaraðila er þó heimilt að víkja frá því þegar hlutlægar ástæður leiða til þess að það er ekki mögulegt. Skal tilnefningaraðili þá skýra ástæður þess.“
- Skipunaraðila er heimilt að víkja frá ákvæði 1. mgr. ef undanþáguheimild 2. mgr. á við.“

sem þau hafa sett sér, í samráði við Jafnréttisstofu og í samræmi við 28. gr. um skipanir í nefndir. Jafnréttisstofa á að leggja mat á það hvort undanþáguheimildin hafi verið nýtt með lögmætum hætti. Þar sem ekki öll ráðuneyti skiluðu slíkri greinargerð er þessum hluta sleppt að þessu sinni.

Þess ber þó að geta að um helmingur þessara nefnda er á vegum mennta- og barnamálaráðuneytis sem var að endurskipa í sveinsprófsnefndir og starfsgreinaráð til fjögurra ára. Glögg sést að kynskiptur vinnumarkaður hefur hér mest áhrif þar sem ýmist eru fáar konur eða fáir karlar innan margra greina. Hér má nefna sveinsprófsnefndir í flugvirkjun og húsgagnabólstrun (karlar) annars vegar og kjólasaumi og snyrtifræði (konur) hins vegar.

Starfandi nefndir frá 2008-2023

Eftir að lög nr. 10/2008 voru sett hóf Jafnréttisstofa að óska eftir sundurliðuðum gögnum frá ráðuneytunum svo hægt væri að rýna í skipan hvernar nefndar fyrir sig. Árið sem löggin gengu í gildi voru 43% nefnda sem störfuðu á vegum stjórnvalda í samræmi við 15. gr. þeirra laga, flestar þeirra skipaðar fyrir gildistöku laganna. Á þeim 16 árunum sem liðin eru frá því að löggjöfin tók gildi hafa nefndirnar í auknum mæli verið skipaðar í samræmi við lög hverju sinni. Hlutfall nefnda sem eru skipaðar í samræmi við löginn fór upp í 70% árið 2017 og árið 2020 í 74% en er nú 69%. Gæta verður vel að því að fylgja lögum og verklagi, svo ekki verði viðvarandi bakslag.

Tafla 4: Starfandi nefndir samkvæmt 28. gr. laga⁵

	í samræmi	ekki	samtals	hlutfall í samræmi
2008	177	233	410	43%
2009	371	384	755	49%
2010	374	373	747	50%
2011	385	279	664	58%
2012	389	273	667	58%
2013	438	234	677	65%
2014	450	229	676	67%
2015	460	223	685	67%
2016	454	217	671	68%
2017	413	180	593	70%
2018	445	188	633	70%
2019	515	226	741	70%
2020	484	170	654	74%
2021	432	166	598	72%
2022	381	179	560	68%
2023	444	197	641	69%

⁵ Til ársins 2020 giltu lög nr. 10/2008 og þá var þetta lagaákvæði nr. 15 en árið 2021 og síðar gilda lög nr. 150/2020 þar sem sambærilegt lagaákvæði er nr. 28.

Í töflu 5 má sjá að 71% nefnda voru rétt skipaðar á vegum ráðuneytanna á fyrsta ári kynjakvótans 2008 og líklegt að meðvitund um nýja löggjöf hafi skilað þessum árangri. Hlutfallið hefur sveiflast milli ára. Árið 2015 var bakslag, hlutfallið fór úr 76% árið 2014 niður í 67%. Það var því ánægjulegt að sjá hlutfallið fara aftur upp og árið 2017 í 82% sem er besti árangur hingað til. Árið 2021 var það 80%, sem er næst besti árangur til þessa en lækkaði umtalsvert árið 2022, þegar það var 75% og aftur 2023 niður í 63%. Það eru vonbrigði að sjá svo mikla dýfu tvö ár í röð og nú er hlutfallið lægst frá því þessar samantektir hófust.

Tafla 5: Skipanir árin 2008-2023 samkvæmt 28. gr. laga⁶

Ár	í samræmi	ekki í samræmi	samtals	hlutfall í samræmi
2008	64	26	90	71%
2009	152	80	232	66%
2010	109	55	164	66%
2011	123	46	169	73%
2012	100	48	148	68%
2013	171	59	230	74%
2014	146	45	191	76%
2015	128	82	210	67%
2016	144	47	191	75%
2017	139	31	170	82%
2018	142	37	179	79%
2019	186	67	253	74%
2020	136	43	179	76%
2021	122	31	153	80%
2022	158	53	211	75%
2023	123	71	194	63%

Á þessum tölum má sjá að enn er þörf á vitund um mikilvægi þess að skipa bæði konur og karla í nefndir ráðuneytanna því sveiflur milli ára geta verið talsverðar. Verklag ráðuneytanna er skýrt og er víða fast í sessi. Mikilvægt er að allt starfsfólk og annað fólk sem tilnefni og skipar í nefndir sé vel upplýst um löggjöfina og verklag Stjórnarráðsins. Það er líka mikilvægt að öll frávík séu skráð í málaskrá svo Jafnréttisstofa geti metið hvort um málefnalegar ástæður er að ræða, þegar ekki er skipað skv. lögum.

⁶ Til ársins 2020 giltu lög nr. 10/2008 og þá var þetta lagaákvæði nr. 15 en árið 2021 og síðar gilda lög nr. 150/2020 þar sem sambærilegt lagaákvæði er nr. 28.

Niðurstöður

Ráðuneytin hafa skýrt verklag þar sem óskað er eftir því við tilnefningaraðila að tilnefna bæði karl og konu svo hægt sé að skipa nefndir, stjórnir og ráð í samræmi við lög. Ráðuneytisstjórar hafa komið sér saman um samræmt orðalag í slíkum bréfum og er það birt í starfsmannahandbók Stjórnarráðsins. Sum ráðuneyti ganga lengra og endursenda þau tilnefningarbréf þar sem ekki eru tilnefnd bæði karl og kona og tilnefningaraðili beðinn um að tilnefna aftur eða gera grein fyrir ástæðum þess að ekki sé tilnefnt eins og óskað var eftir. Með þeim hætti er hægt að meta hvort hlutlægar ástæður liggja að baki tilnefningunni. Ef svo er, er hægt að nýta undanþáguheimildina. Þetta verklag er það sem Jafnréttisstofa mælir með og óskar eftir að ráðuneyti styðjist við.

Ný lög um jafnrétti kynjanna nr. 150/2020 tóku gildi í upphafi árs 2021⁷. Lagagrein nr. 28 þar er sambærileg og grein nr. 15 í lögum 10/2008 og hefur haldist óbreytt svo telja má að vilji löggjafans sé skýr, að halda áfram á sömu braut:

28. gr. Þátttaka í nefndum, ráðum og stjórnnum á vegum hins opinbera. Við skipun í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ríkis og sveitarfélaga skal þess gætt að hlutfall kvenna og karla sé sem jafnast og ekki minna en 40% þegar um fleiri en þrjá fulltrúa er að ræða. Þetta gildir einnig um stjórnir opinberra hlutafélaga og fyrirtækja sem ríki eða sveitarfélag er aðaleigandi að.

Þegar tilnefnt er í nefndir, ráð og stjórnir á vegum ríkis og sveitarfélaga skal tilnefna bæði karl og konu. Tilnefningaraðila er þó heimilt að víkja frá því þegar hlutlægar ástæður leiða til þess að það er ekki mögulegt. Skal tilnefningaraðili þá skýra ástæður þess.

Skipunaraðila er heimilt að víkja frá ákvæði 1. mgr. ef undanþáguheimild 2. mgr. á við.

Hér er þó viðbót enda er nú hlutlaus skráning kyns í þjóðskrá möguleg:

Ákvæði þetta kemur ekki í veg fyrir tilnefningu og skipun fólks með hlutlausu skráningu kyns í þjóðskrá í nefndir, ráð og stjórnir á vegum hins opinbera. Þetta gildir einnig um stjórnir opinberra hlutafélaga og fyrirtækja sem ríki eða sveitarfélag er aðaleigandi að. Hlutfall kvenna skal þó aldrei vera minna en 40%.

Markmið með kynjakvóta er að ná jafnvægi í þátttöku kynjanna í nefndum, ráðum og stjórnnum til að raddir og reynsla karla, kvenna og fólks með hlutlausu skráningu kyns, nýtist í stefnumótun og ákvarðanatöku opinberra aðila.

Jafnréttisstofa minnir ráðuneytin á að kynna vel fyrir öllum hlutaðeigandi það verklag sem samþykkt hefur verið og unnið eftir undanfarin ár. Bakslag tvö ár í röð má ekki verða varanlegt.

---

⁷ <https://www.althingi.is/lagas/151a/2020150.html>

Jafnréttisstofa